בי"ט ר' שמעון אומר [א]אין זה מן המוכן (א) ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן דרש רבה בר רב הונא נולד הוא ומומו עמו מבקרין אותו בי"ט לכתחלה א"ל רב נחמן אבא תני [ב]אם עבר ובקרו מבוקר ואת אמרת מבקרין אותו לכתחלה אמר אביי כותיה דרבה בר רב הונא מסתברא מדקתני תלתא בבי נולד בו מום מערב יום טוב אין מבקרין אותו ביום טוב לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי נולד בו מום ביום טוב ר' שמעון אומר אין זה מן המוכן דאפילו דיעבד נמי לא והדר תני ושוין שאם נולד (א) ומומו עמו שזה מן המוכן דאפילו לכתחלה נמי והא כי אתא רב אושעיא אתא ואייתי מתניתא בידיה בין שנולד בו מום מערב י"ט ובין שנולד בו מום בי"ט חכמים אומרים אין זה מן המוכן ואלא קשיא הך ההיא אדא בר אוכמי היא דמשבש ותני אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דייקא דקתני ר' שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מערב י"ט אין זה מן המוכן מאי אין מומו ניכר אילימא שאין מומו ניכר כלל פשיטא צריכא למימר אלא דלא אתחזי לחכם מערב י"ט אם מום קבוע אם מום עובר קתני מיהת אין זה מן המוכן שמע מינה בעי מיניה (ב) הלל מרבא °יש מוקצה לחצי שבת או אין מוקצה לחצי שבת היכי דמי אי דאחזי בין השמשות אחזי אי דלא אחזי לא אחזי לא צריכא דאחזי והדר אדחי והדר אחזי מאי א"ל יש מוקצה איתיביה ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן ואמאי נימא האי בכור מעיקרא הוה חזי אגב אמיה אתיליד ליה אדחי ליה אחזייה לחכם אשתרי ליה אמר אביי ואיתימא רב ספרא כגון דיתבי דייני התם איכא דאמרי אמר ליה [ג]אין מוקצה לחצי שבת לימא מסייע ליה ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן והא בכור מעיקרא הוה חזי אגב אמיה אתיליד ליה אדחי ליה אחזייה לחכם אשתרי ליה אמר אביי ואיתימא רב ספרא כגון דיתבי דייני התם ת"ש [ב]היה אוכל בענבים והותיר והעלן לגג לעשות מהן צמוקין בתאנים והותיר והעלן לגג לעשות מהן גרוגרות לא יאכל מהן עד שיזמין מבעוד יום וכן אתה מוצא באפרסקין ובחבושין ובשאר כל מיני פירות היכי דמי אי דחזו למה ליה הזמנה אי דלא חזו כי אזמין להו מאי הוי וכי תימא דלא ידע אי חזו אי לא חזו והאמר רב כהנא [ד]מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מותר אלא לאו דחזו ואדחו והדר אחזו ואי אמרת אין מוקצה למה להו הזמנה אלא מאי יש מוקצה כי אזמין להו מאי הוי [ה]לא צריכא דאחזו ולא אחזו דאיכא אינשי דאכלי ואיכא אינשי דלא אכלי אזמין גלי דעתיה לא אזמין לא גלי דעתיה אמר רבי זירא ת"ש מפולין ועדשים דהא פולין ועדשים מעיקרא חזו לכוס שדינהו בקדרה אדחו להו

בי"ט. ואם נולד בו מום בי"ט בזו היה ר"ש בן יוחי אומר אין זה מן המוכן ואפילו עבר ובקרו לא ישחוט שהוא כמתקנו לגמרי: **ושוין כו'.** אבל בזו היו מודים חולקים שלפנינו ר' יהודה ור"ש שאם נולד היום ומומו עמו שזה מן המוכן שאין בזה משום תקון ומשום דין שלא היתה בו חזקת איסור מעולם וכדמוקי לה לקמן כגון דיתבי דייני התם: **אבא תני.** על אביו קאמר: **מבוקר.** ושוחטו לכתחלה: **כותיה דרבה מסתברא.** דלכתחלה שרי: **מדקתני לה בתלתא בבי.** בברייתא דלעיל בדרבי שמעון בן מנסיא: **אין מבקרין.** לכתחלה משמע: **אין זה מן המוכן.** משמע אפילו דיעבד אינה הכנה ועוד מדפלגינהו לתרי בבי: **שזה מן המוכן אפילו לכתחלה.** קאמר דמוכן לבקרו דאי בדיעבד קאמר ומאי מוכן מוכן לשוחטו קאמר אמאי פלגינהו לתלתא בבי לתנייה להך סיפא בהדי רישא ולערבינהו ולתנינהו הכי נולד בו מום מערב יום טוב או שנולד הוא ומומו עמו אין מבקרין אותו ביום טוב דלהוי משמע לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי: **ואייתי מתניתא בידיה** (ג) גרסינן: **חכמים אומרים אין זה מן המוכן.** אפילו דיעבד והא ר' שמעון היא דשמעינן ליה אין רואין מומין וכיון דבהכן תרתי ערב ותני להו איכא למימר דנולד הוא ומומו עמו דשרי דיעבד קאמר כרב נחמן וקשיא לאביי דסייעיה לרבה בר רב הונא מהך: **ואלא קשיא ההיא.** דלעיל דמסייעא ליה לרבה ואהי מנייהו סמכינן: **ההיא.** דלעיל: **אדא בר אוכמי הוא.** חכם אחד שהיו מכירין בו שהיה גורס משניות ומשכח ומשבשן: **דיקא.** כי הך דאייתי רב אושעיא: **אי נימא שאין מומו** (ד). מאתמול כלל שלא היה בו שום מום: **צריכא למימר.** בתמיה וכי צריך היה רבי שמעון לומר לר' יהודה בן מחלוקתו כן והלא רבי יהודה אית ליה מוקצה ונהי דרואין מומין סבירא ליה האי מיהא אסור דמוקצה הוא: **אין זה מן המוכן.** אפילו דיעבד ומהשתא על כרחיך ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן בדיעבד קאמר: **יש מוקצה לחצי שבת.** משום חצי שבת אם הוקצה בחציו מי הוי מוקצה לכולי שבת אם לא: **היכי דמי.** מכדי סתם מוקצה היינו גרוגרות וצמוקין שמעלה אותן על מנת ליבשן ומקצה אותן לכך ומשמתחילין ליבש אין ראוין לאכילה עד שייבשו לגמרי והא חצי שבת דקא אמרת היכי מספקא לך: **אי דאחזו.** שנגמרה מלאכתן בין השמשות אחזו ואין כאן אפילו חצי שבת בהקצאה כלל: **ואי דלא אחזו.** בין השמשות ודאי אסורין דאין כאן הכנה מבעוד יום ומאן דאית ליה מוקצה הכנה מבעוד יום בעי כדכתיב ביום הששי והכינו את אשר יביאו (שמות טז): **לא צריכא דאחזו.** בין השמשות: **ואדחו.** בשבת שנפלו עליהן גשמים ותפחו והדר אחזו שזופתן השמש וקא מיבעיא לן הך שעתא דאתקלו מי אסרה להו כולי יומא או לא: **נימא האי בכור מעיקרא.** בין השמשות הוה חזי לשחוט את אמו והוא נאכל בין תם בין בעל מום לפי שאין בכור קדוש אלא בלידתו דכתיב אשר יולד בבקרך וגו' (דברים טו): **אדחיה ליה.** שהיה בחזקת בכור תם ואסור עד שיראה מומו: **דיתבי דייני התם.** כשנולד וכפוטרו את הרחם ראו את מומו דלא הוקצה כלל: **היה אוכל בענבים והותיר.** רבותא נקט דלא תימא כיון דאוכל והולך לא ליבעי הזמנה וכן מפרש בפרק שלישי דשבת בכירה שהסיקוה (דף מה.): ענבים יבשין קרוין צמוקים ותאנים שנתייבשו קרוין גרוגרות: **אפרסקין.** פרסקי"ש בלע"ז: **חבושין.** קדוויינ"ך: **אי דאחזו.** בין השמשות: **למה לי הזמנה.** הא ודאי כיון דחזא בהו דיבשו דעתיה עלוייהו שהרי לא הוקצו אלא ליבשן: **ואי דלא אחזו כי אזמין להו מאי הוי.** הא לא חזי לאכילה ולא מהניא להו הזמנה דהוה ליה כמזמין עצים ואבנים לאכילה שאין בריה אוכלתן: **וכי תימא דלא ידע אי חזו אי לא חזו.** וכי תימא הך הזמנה דקתני כגון דטורח הוא לו לעלות אליהן ולראות אם יבשו אם לאו ואינו יודע אם ראוין אם לא ראוין ומכין בהזמנה ואומר הריני אוכל מהן למחר אם ראוין הן ואשמעינן אי לאו דאזמינהו מאתמול כיון דלא הוה ידע שהן ראוין לא הוה אמרינן דעתיה עלוייהו ואסורים לאכול אפילו מלאן ראוין: **והאמר רב כהנא מוקצה.** של גרוגרות וצמוקין: **שיבש.** מבעוד יום: **ואין הבעלים מכירין בו.** אין הבעלים יודעים שיבש אלא בדקוהו מבעוד יום ולמחר מצאוהו שיבש היה מאתמול: **מותר.** דכי אסקיה מעיקרא לא אסקייה אלא ליבש והרי יבש והוכן מבעוד יום כך פירש רב אחאי בשאלתות (ה) שלו: **אלא לאו דאחזו ואדחו והדר אחזו.** ע"כ לא מתוקמא הך הזמנה אי לאו להכי דאזמין להו דאם ידחו למחר ויתקנו לבו ביום יאכל מהן: ה"ג **אלא מאי יש מוקצה כי אזמין להו מאי הוי.** הזמנה דקודם הקצאה מאי מהניא בלאו הזמנה נמי מוכנין ועומדין הן והאיסור בא אחרי כן: ה"ג **אלא דאחזו ולא אחזו.** בהכי עסקינן שיבשו ולא כל צרכן: **דאיכא אינשי דאכלי ואיכא דלא אכלי.** ואצטריך ליה לגלויי דעתיה אי אכיל אי לא אכיל: **תא שמע.** דאין מוקצה לחצי שבת: **מפולין ועדשים.** שאנו מבשלין ביום טוב: **דמעיקרא.** בין השמשות: **חזו לכוס.** חיין. כל דבר הנאכל חי קרי אכילתו כוסס: **אדחו להו.** כל זמן שרותחין:

עין משפט נר מצוה

כג א ב מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' תלח סעיף ט:

כד ג טוש"ע א"ח סי' שי סעיף ג [וסימן רעט סעיף ה]:

כה ד טוש"ע א"ח סימן שי סעיף ד:

כו ה טוש"ע שם סעיף ה:

רבינו חננאל

ביו"ט רבן שמעון אומר אין זה מן המוכן, ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן. דרש רבה בר רב הונא, נולד ביו"ט ומומו עמו מבקרין אותו לכתחילה ביו"ט. אמר אביי כוותיה מסתברא, מדקתני תלתא בבי בברייתא, נולד בו מום מערב יו"ט אין מבקרין אותו ביו"ט לכתחילה, הא דאיעבד שפיר דמי, נולד בו מום ביו"ט ר' שמעון אומר אין זה מן המוכן, דאפילו דיעבד נמי לא, ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן [דאפי' לכתחלה נמי]. ודחינן להא ממתניתא דאייתי ר' הושעיא ותני בין שנולד בו ביו"ט ובין שנולד בו מערב יו"ט חכמים אומרים אין זה מן המוכן, ודייק ר' נחמן ומוקים לה למתני' כוותיה, מדקתני ר' שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מערב יו"ט, דליכא למימר האי דקתני כל שאין מומו ניכר כלל מערב יו"ט, [דקשיא פשיטא] הוא, אלא לעולם דהוה ביה מום בערב יו"ט ולא ניכר לחכם אי מום קבוע הוא. וקתני [בלשון] חכמים, ש"מ דהלכתא כוותיה. ומפרש בתלמוד א"י אתא עובדא קומי ר' אמי ואסר למימר ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה, איתיבי ר' אושעיא מתניתא דבר קפרא מדרומא ותנא, וחכמים אומרים כל (שאין מומו) [שמומו] ניכר מערב יו"ט, ולא התירו מומחה אלא ביום, וקיבלה וחזר ביה. והא דתניא תלתא בבי אוקימנא לאדא בר אוכמי דמשבש ותני, כלומר משובשת היא ולא סמכינן עלה. בעא מיניה הלל מרבא יש מוקצה לחצי שבת. כגון ענבים שהיו ליל שבת ראויין לאכילה, כמשו ואינן לא ענבים ולא צימוקין ונדחו, נשבה בהן רוח כל היום, ונעשו בסוף היום כמו צימוקין וראויין לאכילה מאי, כיון שנדחו בתחלת היום הוו להו מוקצה, ואע"ג דהא [חזי] השתא אסירי, אי לא. אמר ליה יש מוקצה. ירושלמי אין אסור משום מוקצה אלא תאנים וענבים, א"ר שמואל בר סרטי מפני שמסריחות בינתים. איתיביה **ושוין שאם נולד** ומומו עמו שזה מוכן. והא האי דבשר היה ראוי אגב אמו, נולד ביו"ט נדחה, ביקר חכם מומו והתירו חזר [ונראה], וקתני הרי זה מוכן, וא"ת כי יש מוקצה, איך הוא מוכן. ופירק אביי, כגון דיתבי [דייני] במקום שנולד בו זה הבכור, ובעת צאתו מרחם אמו ראו זה

רבינו חננאל (המשך)

המום והתירוהו מיד. איכא דאמרי אין מוקצה אמר לו, נימא מסייע ליה, ושוין שאם נולד ומומו עמו כו'. איתיביה היה אוכל בענבים והותיר והעלן לגג לעשות מהן צימוקין, לא יאכל מהן בשבת עד שיזמין ויאמר בעת שהותירו יהיו מוכנים לשבת, וכן אפרסיקין כו'. ולא מיתוקמא אלא בזמן דאיחזו ואידחו והדר איחזו, וא"ת כל דבר שהיה ראוי לאכילה אע"פ שנדחה אם חזר ונראה בכשרותו עומד ולא (נראה) [נדחה] למה (רוצה) [הצריך] להזמין, אלא מאי יש מוקצה, וכי מזמין על דבר שאינו בר אכילה מאי הוי. ופרקינן כגון דנדחו ולא נראו לגמרי, יש בני אדם שאוכלין אותן כמותן שהן עכשיו, ויש מי שאינו אוכל, אם גילה דעתו לאוכלן כמות שהן [הרי גלין], לא זימן נתברר כי מוקצה הן אצלו. ת"ש מפולין ועדשין, כי בעת שהן יבישין ראוין לכוס, עודנו בקידרא נדחו מלכוס, ועדיין לא נתבשלו,

מסורת הש"ס

א) שבת קלו. חולין נא:, ב) שבת מה., ג) נ"ל בגרסא, ד) מומו ניכר מאתמול כל"ל, ה) [פרשת בשלח ס"ס מז],

הגהות הב"ח

(א) גמ' נולד הוא ומומו עמו כצ"ל וכן בכל העמוד: (ב) שם בעי מיניה רב הלל מרבה יש:

גליון הש"ס

גמ' יש מוקצה לחצי שבת. עי' שבת מג ע"א תוס' ד"ה בעודן עליו ודף מד ע"ב תוס' ד"ה יש עליה ובחולין דף טו ע"ב תוס' ד"ה כגון:

לעזי רש"י

פירשקי"ש. אפרסקים.
קדוויינ"ץ [קודוינ"ץ].
חבושים (פירות).

מוסף רש"י

ושוין. ר' יהודה ור' שמעון שנחלקו ברואין מומין ביו"ט, **שאם נולד.** היום, הוא ומומו עמו שזה מן המוכן. ומותר לבקר מומו ביו"ט, דלא דמי כמתקן ביו"ט, דלא אתחזק באיסורא (שבת קלו.) דאפילו האוסר בנולד בו ביום מום משום דמוקצה היה בין השמשות מחמת איסור קדשים בחוץ, אבל אם נולד היום ומומו עמו מוכן הוא, שלא נאסר מעולם, דהא במעי אמו היה מוכן אגב אמו ומותר, דבכור אינו קדוש עד שיולד וכשנולד הרי מומו עמו וראוי לישחט בחוץ (חולין נא:). **דיתבי דייני התם.** וראוהו בשעת לידה מיד (שבת קלו.). **היה אוכל.** רבותא אשמעינן אע"פ דהוה אכיל ואזיל מכיון דאסקינהו אסח דעתיה ואקצן (שבת מה.). **וכן אתה מוצא כו'.** ואע"ג דהני חזי כל שעתא ואפילו נשתהו לא נתקלקלו מיהו הואיל ואקצינהו אסירי. **חבושין.** קויינ"ץ (שם).